

raal legde zich daar niet bij neer. Zijn staf had haar eigen denkbeelden hoe de pers zich gedragen moest: de meest strikte neutraliteit moest in acht genomen worden, 'ontoelaatbaar' waren publikaties welke 'bij een of meer der strijdende partijen vijandige gevoelens ten aanzien van Nederland kunnen opwekken'; 'niet neutraal en mitsdien ontoelaatbaar' was 'het gebruik van sensationele koppen . . . het opnemen van gruwelberichten . . . het opnemen van berichten van een of meer der strijdende partijen zonder daartegenover het *démenti* of het standpunt der tegenpartij (zodra dit bekend mocht zijn) te vermelden . . . het op niet-zakelijke wijze beoordelen van figuren of handelingen van een of meer der strijdende partijen', enzovoort, enzovoort¹ - kortom, die staf wenste (want daar zou het toch in hoofdzaak op neerkomen) dat elk woord van scherpe kritiek op het Derde Rijk achterwege zou blijven.

Die wens (ingegeven, nemen wij aan, door angstvalligheid, niet door enige sympathie met het nationaal-socialisme) werd medio september in een bespreking ten departemente van buitenlandse zaken (onder dit departement ressorteerde de Regeringspersdienst) kenbaar gemaakt aan de voorzitters van de Nederlandse Dagbladpers, van de Rooms-Katholieke Dagbladpers, van de Nederlandse Journalistenkring en van de Rooms-Katholieke Journalistenkring; zij kregen een schriftelijk concept mee van de regels die generaal Reynders voor de geest stonden, lieten niets van zich horen² - en op 5 oktober zond de generaal de 'richtlijnen' die wij in het voorafgaande al aangegeven hebben, aan de persorganisaties toe,³ zulks als bijlage bij een brief waarin hij het 'niet zonder bedenking' noemde, 'dat in enkele buitenlandse bladen en in een zeker gedeelte van de Nederlandse pers de vraag wordt gesteld of Nederland, blijkens de uitingen van de Nederlandse pers, wel inderdaad neutraal is.'⁴ Die vraag trof men in die tijd, wat de buitenlandse pers betrof, alleen in Duitse bladen aan, wat de binnenlandse aangaat, alleen in die van de NSB.

Deze onberaden, politiek geenszins onbedenklijke wijze van handelen van de opperbevelhebber schoot de regering in het verkeerde keelgat. Dat de persvrijheid een tere zaak was, was ook in de eerste wereldoorlog gebleken: toen had, in '17, de commandant van het veldleger *Het Eindhovens Dagblad* een verschijningsverbod van tien dagen opgelegd wegens een geharnast

¹ 'Richtlijnen door de opperbevelhebber gegeven aan de pers' (5 okt. 1939), *Eng.*, dl. I b, p. 70. ² Brief, 19 okt. 1939, van de opperbevelhebber van land- en zeemacht aan de voorzitter van de ministerraad, a.v., p. 72. ³ A.v., p. 70. ⁴ Brief, 5 okt. 1939, van de opperbevelhebber van land- en zeemacht aan de pers-organisaties, *Bijlage bij de Handleiding voor de uitoefening van het militair gezag, Boekwerk C.*